

SXEDIO-B.107

14.8.1974: ΤΟ 226 ΤΑΓΜΑ ΠΕΖΙΚΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΕΙ ΤΗ ΜΕΣΣΑΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΔΙΩΚΟΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΦΘΑΝΕΙ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΣΥΝΕΧΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΣΤΗ ΛΑΡΝΑΚΑ (Το δεύτερο μέρος του ημερολογίου του έφεδρου ανθυπολοχαγού Α.Χ. Παπασταύρου)

Ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός Α.Χ. Παπασταύρου, στο δεύτερο μέρος του ημερολογίου του αναφέρεται στις δραματικές ώρες που πέρασε το τάγμα του, το 226 Τ.Π της Εθνικής Φρουράς στις 14 Αυγούστου 1974 και τη συνεχή υποχώρηση του μέχρι που έφθασαν ντροπιασμένοι πίσω στη βάση τους στη Λάρνακα μέσω Λευκονοίκου, Τρικώμου, Αμμοχώστου και βρετανικών βάσεων.

Αναφέρει στο δεύτερο μέρος του ημερολογίου του (Φιλελεύθερος 14.8.1975):

Φτάσαμε στη Γύψου. Με φωνάζει ο λοχαγός.

Πήρα αποστολή και οκτώ στρατιώτες. Ένα βουναλάκι στην είσοδο του χωριού να το κρατήσουμε. Οι άλλοι κάπου κοντά. Σκαρφαλώσαμε. Ένα μόνο ζευγάρι πιτυοσκάπανα κι η όρεξη λιγότερη. Οι στρατιώτες νηστικοί, διψασμένοι, νυσταγμένοι. Κι' η ώρα πάει δυο με ένα ήλιο ανελέητο στο κεφάλι μας. Στήνεται ένας παρατηρητής και γίνεται μια προσπάθεια να φιλοτιμηθούν οι άλλοι για το σκάψιμο.

Φωνές τέτοια ώρα και διαταγές δεν σήκωνε. Επηρεάστηκε ο Κόκος. Δοκιμάζει το χώμα. Σκληρό. Με δυσκολία ανοίχτηκε ένα ατομικό όρυγμα. Οι άλλοι ροχάλιζαν με το κεφάλι κάτω από τον μικρό ίσκιο πούριχνε μια ακακία. Δεν τους ξύπνησα, μάλλον τυλίχτηκα μέσα κι' έβαλα το κράνος να μου κάνει σκιά.

- Θέλεις ν' ακούσεις νέα από την Αθήνα, μου λέει ο Κόκος. Ξύπνησα. Ήταν δυόμισυ η ώρα. Άρα θα τον πήρα κανένα τεταρτάκι.

Άκουσα από το τρανσιστοράκι τη γνώριμη φωνή του εκφωνητή, καθαρή, πεντακάθαρη. Πόσο κοντά μας

είναι η Αθήνα και πόσο απόμακρα. Ελεγε, θυμάμαι για το Μαύρο και τις διπλωματικές ζυμώσεις.

Εκείνη τη στιγμή ένας στρατιώτης μας έφερε σε πλαστικό κουβά ψωμί, ελιές, χόρτα και δυο χαλλούμια. Πέσαμε πάνω τους με βουλιμία. Τότε άρχισε η κουβέντα. Για ποιούς άλλους; Για τους φίλους και τους γνωστούς. Πού να πήγαν; Πιάστηκαν; Θερίστηκαν για καψαλίστηκαν; Κι' έλεγε ο καθένας πως τη γλύτωσε.

Πάει τρεις η ώρα. Άλλη διαταγή: Να τ' αφήσουμε και να κατεβούμε αμέσως στη Γύψου. Εκτελούμε. Στο δρόμο ένας βοσκός αμέριμνος. Να τον ζηλέψω ή να τον οικτείρω; Τον ζηλεύω για το παγούρι του, μα τον οικτείρω για την τύχη που υποψιάζομαι πως του μέλλεται.

- Πού να πάω, γιέ μου; Και τούτα που να τ' αφήσω; Η φάλαγγα των αυτοκινήτων του υπόλοιπου **226** Τ.Π. πάλι σε κίνηση...

Πηγαίναμε μέσω Τρικώμου. Εξω από το Λάπαθος προσέξαμε πως το φορτηγό μας διέθετε και ραδιόφωνο. Ανοίγοντας το ακούμε τουρκική προπαγάνδα στα ελληνικά. Κι' ήταν το ΡΙΚ. Μας κόπηκαν τα γόνατα. Οι τούρκοι στο ΡΙΚ;

- Πάει κι η Λευκωσία, μου είπε ο ένας λοχαγός. Τα τανκς θα πέρασαν απ' την Αθαλάσσα και πήραν το ΡΙΚ. Και στρίμωξαν τους δικούς μας και τους απέκοψαν.

Ασπρίσα. Δεν είναι δυνατόν. Γιατί να τον πιστέψω; Γύρισα στο αυτοκίνητο βουβός. Ανάψαμε τσιγάρα. (Μετά από μέρες μάθαμε πως οι τούρκοι βάλαν ισχυρό πομπό στο μήκος κύματος του ΡΙΚ που είχε υποστεί κάποια βλάβη).

Κάποτε ξεναξεκίνησε η φάλαγγα. Στα δεξιά του δρόμου μας λόφοι φορτωμένοι μάντρες και παιδιά αμούστακα. Κρατούσαν όλοι κυνηγετικά και μας κοίταζαν περίεργα.

Στο Τρίκωμο μείναμε από βενζίνη. Ξεκόψαμε απ' τη φάλαγγα. Φουλάρουμε και δρόμο να προλάβουμε τους άλλους. Κατ' ανάγκη τρέχαμε πάνω από **60** μίλια (**100** χιλιόμετρα) γιατί δεν ξέραμε και πού θά φτάναν για

σταθμό. Τότε ήταν που κάτω στην πεδιάδα βλέπαμε γυναικόπαιδα και γέροντες στοιβαγμένους σε φορητά ή πρόχειρες κάσες των τρακτέρ, σε μπολτόζερς, σε γαϊδούρια και σ' ότι κινούμενο... να κατευθύνονται προς την Αμμόχωστο. Αδειάζε η Μεσαορία. Κι' όπως τους προσπερνούσαμε στη βιασύνη μας να μην αποκοπούμε απ' την προπορευόμενη φάλαγγα, αυτοί, Θεέ μου, πόσα χέρια κοριτσίστικα, γεροντικά, παιδιά, γυναικεία σηκώνονταν σε χαιρετισμό.

Αυτοί μας χαμογελούσαν γεμάτοι φιλία και εμπιστοσύνη σε μας. Στοιχηματίζω πως νόμιζαν ότι πάμε μπροστά τους, να ανοίξουμε δρόμο, να περάσουν ασφαλισμένοι, εμείς οι ελευθερωτές τους. Και μεις ντρεπόμασταν μα δε μπορούσαμε και να μη τους αντιχαιρετούμε.

Καλύτερα θα νοιώθαμε αν μας μούντζωναν. Δικαιότερο θάταν, γιατί ήμασταν σίγουροι πως δεν θα υπήρχε κανένα τμήμα της Εθνοφυράς να τους καλύπτει στο δρομο της προσφυγιάς που πορεύονταν. Ο ήλιος ήδη έγερνε οριστικά να βασιλέψει σίγουρος πως θα ξαναγύριζε την επομένη. Μα το ανθρωπολόι των φευγόντων νοικοκυραίων και το παιδομάνι πόση σιγουριά το συνόδευε για ένα γυρισμό;

Με τη δροσιά του ηλιογέρματος μπαίναμε βουβοί και με συναισθήματα ενοχής στην πόλη του Ευαγόρα. Δεν μας βάλανε οι τούρκοι απ' τα τείχη της πόλης και περάσαμε παρακάμπτοντας κάπως τα πολύ επικίνδυνα σημεία.

Μπήκαμε σε ένα άδειο στρατόπεδο της Εθνοφυράς. Κοντά εκεί σε μια δεξαμενή με νερό τρεχούμενο γινόταν χαλασμός. Βουτούσαμε τα κεφάλια να διώξουμε σκόνες, χωματίλα, κούραση, ενοχή και διαγωνιζόμασταν ποιος θα προτογεμίσει το παγούρι του.

Αμέσως μετά πλακώσαμε στο ΚΨΜ του στρατοπέδου. Σε διάστημα λεπτών το ξεπουλήσαμε. Εξω στο δρόμο στην είσοδο του στρατοπέδου, γινόταν έλεγχος από τους στρατιώτες της Αμμοχώστου, σε όσους τραβούσαν αλυσίδα για τη σκάλα ή τις αγγλικές

βάσεις. Κι' η ουρά δεν έλεγε να τελειώσει.

Ωστόσο, έπεφτε η νύχτα. Συσκότιση. Πρώτη φορά έβλεπα την πολύβουη και πολύφερνη Αμμόχωστο θεόκλειστη και θεοσκότεινη. Εκεί στα σκοτενά κάναμε προσκλητήριο με τους δυο λοχαγούς. Στάθηκε όλο το 226 Τ.Π. στη γραμμή. Αυτό είναι λοιπόν το τάγμα μας. Μια αντιπροσωπεία... Κι' ο 3ος λόχος, φρικτό, παρόντες είκοσι οκτώ. Κάποιος εξήγησε πως είναι κι' άλλοι καμιά εικοσαριά του λόχου μου, αλλά λείπουν σε αποστολή. Τους έστειλε ο στρατιωτικός διοικητής Αμμοχώστου για να καλύψουν τους βαρσιώτες που γειτόνευαν με την τουρκική συνοικία. Αναρωτιόμασταν τότε πως η Αμμόχωστος ήταν δυνατό να μη έχει οργανώσει καθόλου την άμυνα της, ώστε να περιμένει την άφιξη ενός ξεχαρβαλωμένου τάγματος, για να δανειστεί μια διμοιρία.

Την αγανάκτηση τη διαδεχόταν η ανησυχία. Δεν είναι δυνατόν. Μάλλον αρκετοί θα διέφυγαν με δικά τους μεσα, απειθάρχητοι βέβαια, έστω, μα θα έφτασαν κάπου ασφαλείς. Παρηγοριόμασταν με τέτοιες σκέψεις. Μπορεί να μας έλθουν ακόμα κι' άλλοι. Μα πέρασαν τρεις ώρες και κανένας δε μας ήρθε. Ίσως να βγήκαν κατ' ευθείαν στις βάσεις εισηγούνταν οι πιο αισιόδοξοι.

Ηλθε τελικά η είδηση πως για τη νύκτα επρόκειτο να μας πάνε στη βάση μας, στην Αλυκή Λάρνακος, κι' ότι γίνονταν διαβήματα να μας επιτραπεί από τις Αρχές των βάσεων η διέλευση. Αδεια τελικά δόθηκε. Μα πως; Θα περνούσαμε σαν τομάρια, χωρίς όπλα, χωρίς διακριτικά, βαθμούς, χωρίς οπλόσημα, χωρίς σφαίρες. Αν βρισκόταν κάτι τέτοιο στην έρευνα που θα γινόταν, έλεγαν, θα μας γύριζαν όλους πίσω,. Ο εξευτελισμός μας είχε γίνει τέλειος. Ο αρχαιότερος από τους δυο λοχαγούς που ασκούσε τη διοίκηση τώρα, διέταξε την παράδοση όλων αυτών των "ενοχοποιητικών στοιχείων" σ' ένα συνεργείο που τ'αποθήκευε στα σκοτεινά μέσα σένα αυτοκίνητο κλειστό σαν "αποθήκη".

Γύρω στις 10 μ.μ. τέλειωσε κι ο διπλός έλεγχος σχηματίστηκε η φάλαγγα. Βάλαμε μπρος. Τραβούσαμε για τη βάση μας που την είχαμε αφήσει τρεις βδομάδες προτύτερα κλείνοντας μια μέρα γεμάτη από τόσες μέρες συμπυκνωμένες μέσα της...

Στις βάσεις στο σημείο ελέγχου, φώτα, άγγλοι, νοήματα...Ευτυχώς δεν μας ερεύνησαν. Ανησυχήσαμε μεν, μα πάλι νοιώσαμε σαν κατάδικοι του κοινού ποινικού δικαίου που τους οδηγούσαν στη φυλακή. Αντικρύζοντας τους άγγλους ξύπνησαν μέσα σε μας τους τριαντάρηδες, οι επαναστάτες του 55-59.

Πάλι τα αγγλικά μπλόκα στα πόδια μας.

Κι' ανάκατη μέσα μας μια ανακούφιση και μια ασφάλεια που σώθηκε το ζώο μας, μα και μιαν αηδία σουβλερή για το πού κατάντησε η Κύπρος στα χέρια εχθρών και φίλων. Κι' όλα τούτα να τα διαποτίζει μια κούραση και μα νύστα και τ' αυτοκίνητο να τραβά, σιγά- σιγά το δρόμο του κι' απέναντι μας νάρχονται αυτοκίνητα γεμάτα φαντάσματα κοσμάκη που κατάφευγαν απ' τη σκάλα να κοιμηθούν ξέγνοιαστα στην αγκαλιά της πάλαι ποτέ κραταιάς βρετανικής αυτοκρατορίας.

Μπαίνονας στη θεοσκότεινη Λάρνακα μπουλούκια οι σκαλιώτες ρωτούσανε για τους δικούς τους. Η φάλαγγα τραβούσε ψυχρά το δρόμο της για τη βάση όπου εκεί με τα φανάρια, ένας -ένας στρατιώτης περνούσε από την "αποθήκη" έπαιρνε το όπλο του και αποκαθιστούσε την αξιοπρέπεια του. Ήταν κιόλας μεσάνυκτα.

Γύραμε μπρούμυτα πάνω στο χώμα, πέντε- πέντε, έξη- έξη. Βρεθήκαμε κατάφατσα με τα ίδια τ' αστέρια που μόλις τα προλάβαμε το πρωί στο Παλαίκυθρο.

Κατάφατσα μας μετεωρίζονταν και τα φοβερά ερωτηματικά:

Γαιτί να μη προηγηθεί αναγνώριση εδάφους στο Τραχώνι, να μη γίνει μια άσκηση, να μη ήταν ελληνικά δυο αεροπλάνα, να μη υπήρχε δεύτερη γραμμή αμύνης, να αφήσουμε τα ναρκοπέδια μας, να αφήσουμε τα γυναικόπαιδα στο έλεος της τύχης τους, να

χρειάζεται η Αμμόχωστος μια διμοιρία δική μας να προστατευτεί, να μας εξευτελίσουν οι Άγγλοι, να λείπουν τόσοι, να...κάθε άστρο και ένα ερωτηματικό...

Μα τα μάτια κλείστηκαν και το βιολογικό φάνηκε για την ώρα τουλάχιστον ισχυρότερο από το ηθικό, όπως ακριβώς και η τεχνολογία σήμερα, **14** Αυγούστου **1974**, φάνηκε ισχυρότερη από το δίκιο της ανθρώπινης παλίρροιας που εγκατέλειπε τη Μασσαορία και την Αμμόχωστο.